

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Zásada ne bis in idem v judikatuře soudů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Diplomant: Matej Tarbaj
5. ročník
Hospodárska 12
917 01 Trnava, Slovensko

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze, 29. října 2006

Matej Tarbaj
Matej Tarbaj

Tímto děkuji vedoucímu diplomové práce Doc. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc.
za pomoc a odborné rady při sestavování této práce.

Matej Tarbaj

Obsah

	Str.
1. Úvodní výklady.....	4
1.1. Pojem trestního řízení.....	4
1.2. Účel trestního řízení.....	4
1.3. Předmět trestního řízení.....	5
1.4. Srovnání s trestním řízením správním.....	6
1.4.1. Srovnání charakteristických znaků řízení a kategorizace deliktů.....	6
1.4.2. Možnosti <i>de lege ferenda</i>	8
2. Zásada zákazu dvojího přičítání.....	10
2.1. Základní vymezení.....	10
2.2. Skutek.....	10
2.2.1. Pojem.....	10
2.2.2. Totožnost a jednota skutku.....	11
2.3. Rozhodnutí zakládající <i>res iudicata</i>	17
2.3.1. Z hlediska českého práva.....	17
2.3.2. Ve spojitosti s rozhodnutími cizozemskými.....	18
2.3.3. Možnosti opětovného rozhodnutí v téže věci.....	20
2.4. Zakotvení zásady <i>ne bis in idem</i> v platném českém právu.....	21
2.4.1. Ústavní zakotvení.....	21
2.4.2. Trestní řád a zákon o přestupcích.....	22
2.5. Zásada <i>ne bis in idem</i> v právu mezinárodním.....	23
2.5.1. Evropská úmluva o lidských právech.....	23
2.5.1.1. Vymezení zásady v Úmluvě.....	23
2.5.1.2. Výjimka ze zásady podle Úmluvy.....	25
2.5.2. Římský statut Mezinárodního trestního soudu.....	25
2.5.2.1. Obecná charakteristika.....	25
2.5.2.2. Vymezení zásady podle Statutu.....	26
2.5.3. Další mezinárodní smlouvy.....	27
3. Judikatura k zásadě <i>ne bis in idem</i>	29
3.1. Judikatura českých soudů.....	29
3.1.1. Vymezení pojmu skutek.....	29
3.1.2. K totožnosti a jednotě skutku.....	29
3.1.2.1. Vymezení pojmů.....	29
3.1.2.2. Trestné činy pokračující, trvajících a hromadné.....	32
3.1.3. Rozhodnutí Ústavního soudu v kauzách odpírání vojenské služby.....	33
3.1.4. Rozhodnutí zakládající překážku <i>rei iudicate</i>	38
3.1.4.1. Jednotlivé typy rozhodnutí.....	38
3.1.4.2. Rozsudek NS 11 Tdo 738/2003.....	40
3.2. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.....	42
4. Závěr.....	45

1. Úvodní výklady

1.1. Pojem trestního řízení

Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, učiněné rozhodnutí vykonat, popřípadě jeho výkon zařídit, dále působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.¹

1.2. Účel trestního řízení

Zjednodušeně je možné říci, že základním účelem trestního řízení je ochrana veřejného zájmu na spravedlivém potrestání pachatele ústavně souladným postupem a tím zabezpečení principu panství práva.

Při podrobnějším rozboru lze vymezit několik základních úkolů trestního řízení. Hlavním a nejvlastnějším účelem trestního řízení je zajistit realizaci trestního práva hmotného. Obě odvětví mají stejný cíl, vyjádřený v § 1 tr. zák., tedy chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob.

Další úkoly zákonodárce výslovně vymezuje v § 1 odst. 1 tr. řádu. Na prvním místě je to náležité zjištění pachatelů trestných činů a jejich náležité potrestání. Účelem trestního řízení však není jenom spravedlivé potrestání pachatele, ale rovněž spravedlivý proces v širokém slova smyslu tohoto pojmu.

Trestní řízení má taktéž působit k upevnování zákonnosti, a to zejména proto, že v něm dochází k významným zásahům do práv a svobod jednotlivých fyzických osob. Trestní řád zajišťuje náležité zachování zákonnosti tím, že

---

¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2005, s. 15.

přesně upravuje postup orgánů činných v trestním řízení při objasňování trestných činů, přikazuje přesně tento postup dodržovat a poskytuje záruky jeho dodržení a též možnost nápravy případných chyb.

Dalším úkolem, který výslovně stanoví citované ustanovení, je, aby trestní řízení působilo k předcházení a zamezování trestné činnosti. Jde o to, aby byly omezovány příčiny a podmínky, které vedou k trestné činnosti nebo trestnou činnost umožňují.

Dále lze z ustanovení § 1 odst. 1 tr. řádu dovodit, že trestní řízení má také působit výchovně na občany. Výchovnou funkci má plnit již samotné hlavní líčení, které se zásadně koná veřejně a dbá se při něm na výchovné působení nejen na obviněného, ale i na širokou veřejnost. Výchovnou roli rovněž zabezpečují ustanovení o náležitém odůvodnění rozsudku a usnesení a také poskytování informací sdělovacím prostředkům orgány činnými v trestním řízení.

V řízení proti mladistvým je navíc v § 3 zák. mládeže zdůrazněn požadavek, aby všechna opatření, postupy a prostředky upravené uvedeným zákonem vedly k obnovení narušených sociálních vztahů, integraci mladistvého do širšího sociálního prostředí a k prevenci zločinnosti.²

1.3. Předmět trestního řízení

Předmětem trestního řízení je zjištění určitého skutku a rozhodnutí o něm a poté i výkon tohoto rozhodnutí. Za předmět trestního řízení je tedy možné označit určitý skutek, z něhož je obviněna určitá osoba. Z uvedeného vyplývá, že pojem skutku a jeho totožnosti je důležitý pro celé trestní řízení, jak o tom bude pojednáno dále.

---

² K účelu trestního řízení blíže Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 1, s. 19 a násl.

Úkolem jednotlivého trestního řízení je o tomto skutku rozhodnout, tedy zjistit skutek a jeho pachatele, správně skutek posoudit podle trestního práva hmotného a uložit trest nebo ochranné opatření. Rozhodnutí o těchto otázkách je předmětem trestního řízení v užším smyslu. V širším smyslu je předmětem trestního řízení také výkon uložených trestů a ochranných opatření, rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, popř. o narovnání, rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem a také objasnění okolností, které vedly k trestné činnosti nebo ji umožnily.³

1.4. Srovnání s trestním řízením správním

1.4.1. Srovnání charakteristických znaků řízení a vymezení deliktů

Styčné body trestního řízení s trestním řízením správním nalézáme zejména v řízení podle přestupkového zákona. Mezi oběma druhy řízení jsou však patrné výrazné odlišnosti, které je možné vymežit ve dvou základních rovinách, a to v charakteristických znacích řízení a kategorizaci deliktů.

Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě žaloby podané státním zástupcem: soud tedy nemůže stíhání zahájit z vlastní pravomoci. V řízení před soudem stojí proti sobě státní zástupce a obžalovaný, soud je povinen vystupovat nezávisle a nestranně. Naproti tomu řízení o správním deliktu zahajuje správní úřad ze své úřední pravomoci a zpravidla i povinnosti. Správa sama „odhaluje“ správní delikty, zjišťuje jejich pachatele a „koná vyšetřování“. Teprve dojde-li k závěru, že pravděpodobně jde o správní delikt, zahájí správní úřad jednostranným úkonem správní řízení. V něm pak vystupuje současně jako „státní zástupce“ (obhájce veřejného zájmu) i jako „soudce“ (objektivní posuzovatel).⁴

³ K tomu blíže Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 1, s. 21 a násl.

⁴ Viz Mikule, V.: Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám, CODEX Bohemia, Praha 1998, s. 69 a násl.

V kategorizaci deliktů významné odlišnosti vyplývají z různé povahy trestního a správního práva, kdy rozdíl v rovině materiální spočívá v tom, že trestní právo postihuje společensky nejvýznamnější delikty fyzických osob, zatímco správní právo společensky méně závažná jednání fyzických osob. V současné úpravě tak v trestním právu nacházíme pouze jednu kategorii protiprávního jednání, a to trestný čin, popřípadě provinění u mladistvých. Správní právo zná navíc i deliktní odpovědnost právnických osob, a tak se mezi správními delikty zpravidla rozlišují přestupky, jiné správní delikty fyzických osob postihované na základě zavinění, správní delikty právnických osob a fyzických osob postihované zásadně bez ohledu na zavinění, správní disciplinární delikty a správní pořádkové delikty.⁵

Z uvedeného vyplývá, že pro trestní právo je zvlášť důležitá otázka vymezení vztahu trestný čin – přestupek, popřípadě jiný správní delikt fyzické osoby postihovaný na základě zavinění. Dále bude pojednáno o vztahu trestného činu a přestupku.

Společným atributem trestného činu a přestupku je, že v obou případech jde o protispoločenské činy. Dále je shodné, že k odpovědnosti se vyžaduje zavinění jednajícího, jeho přičetnost a dosažení předepsaného věku 15 let.

Trestné činy se od přestupků liší především v materiálním znaku – stupni společenské nebezpečnosti, který u trestných činů musí být větší než nepatrný a u provinění mladistvých větší než malý. Obecná hlediska pro posouzení nebezpečnosti jednání pro společnost jsou uvedena v § 3 odst. 4 tr. zák. a tato hlediska jsou konkretizována v jednotlivých ustanoveních o trestných činech a přestupcích. Tento materiální znak poslouží pro určení rozdílu mezi trestným činem a přestupkem tam, kde si jejich formální znaky konkurují v tom smyslu, že se překrývají.

Rozdíly je dále možné shledávat ve vymezení přestupků. „Zvláštní část“ přestupkového práva není kodifikována, a tak za přestupek je možné považovat i jiné zaviněné protispoločenské jednání, než které je uvedeno v přestupkovém zákoně, za podmínky, že je jako přestupek výslovně označeno v jiném zákoně, pokud porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti. Pro legislativní vyjádření

⁵ Hendrych, D. a kol.: Správní právo. Obecná část, 5., rozšířené vydání, C. H. Beck, Praha 2003, s. 205.

skutkových podstat je typické zařazování obecných podstat, využití blanketních a odkazovacích dispozic, používání demonstrativních výčtů možných forem protiprávních jednání a častější výskyt neurčitých, v zákoně nevymezených pojmů.⁶

Z dalších odlišností je možné zmínit rozdílný požadavek na formu zavinění, trestnost přípravy a pokusu u trestných činů nebo kvalitativně odlišné právní následky spojené se spácháním deliktu. Rozdíl je také v následcích odsouzení a orgánech příslušných k projednání.⁷

1.4.2. Možnosti *de lege ferenda*

Pojetí trestného činu je důležitou otázkou budoucí právní úpravy. V zamítnutém návrhu kodexu trestního práva hmotného bylo navrhováno opuštění stávajícího kombinovaného materiálně-formálního pojetí trestného činu a přijetí formálního pojetí ve smyslu klasické zásady *nullum crimen sine lege*. Přijetí tohoto pojetí by vyžadovalo jeho důsledné promítnutí do jednotlivých skutkových podstat trestných činů směrem k jejich zpřesnění.⁸

Návrh rovněž počítal s opuštěním jednotného pojmu trestného činu a kategorizací trestných činů na zločiny a přečiny, přičemž se mělo vycházet z odstupňované typové závažnosti soudně trestních jednání vyjádřené trestní sazbou. Přečinem měl být čin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody do 3 let a kulpózní čin vždy.⁹

Navrhovaná kategorizace trestných činů se měla odrazit také v trestním právu procesním ve vytvoření různých typů řízení, v příslušnosti soudů nebo v aplikaci odklonů a dalších institutů trestního práva procesního.

⁶ K vymezení správních deliktů blíže Hendrych, D. a kol.: op. cit. v pozn. č. 5, s. 196 a násl.

⁷ Ke srovnání znaků trestných činů a přestupků blíže Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část, 1. vydání, Linde Praha, Praha 2005, s. 114 a násl.

⁸ Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 7, s. 108.

⁹ Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 7, s. 111.

Návrh nového trestního zákona byl po vrácení Senátem Poslaneckou sněmovnou zamítnut v březnu 2006. Nový trestní řád je zatím pouze ve stadiu věcného záměru. Samostatně byl rovněž projednáván návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který byl ale zamítnut již v Poslanecké sněmovně.

2. Zásada zákazu dvojího přičítání

2.1. Základní vymezení

Zákaz dvojího přičítání nebo-li dvojitého odsouzení (*ne bis in idem*) znamená, že nikdo nemůže být stíhán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby, přičemž se nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem. Tato zásada náleží k základním principům trestního řízení, které nalezly vyjádření jak v rovině ústavněprávní, tak v mezinárodních dokumentech o lidských právech.¹⁰

Je zřejmé, že pro vymezení zásady *ne bis in idem* má stěžejní význam otázka skutku a jeho totožnosti a rovněž vymezení rozhodnutí, která vytvářejí překážku *rei iudicate*, tedy věci pravomocně rozhodnuté.

2.2. Skutek

2.2.1. Pojem

O pojmu skutek se trestní zákon i trestní řád zmiňují na více místech, ale pojem skutku nedefinují a jeho vymezení ponechávají teorii a právní praxi.

Skutkem se rozumí určitá událost ve vnějším světě vyvolaná jednáním člověka. Skutek je výsečí objektivní reality, je to něco, co se ve vnějším světě stalo, určitá událost vzešlá z jednání člověka. V obžalobě a rozsudku je skutek obsažen popisem události, o které se rozhoduje.

Pojem skutek je třeba odlišovat od pojmu trestný čin. Definice trestného činu je uvedena přímo v trestním zákoně (§ 3 odst. 1). Každý trestný čin musí být vždy i skutkem, ale nikoli každý skutek je vždy trestním činem (např. může

¹⁰ Srov. Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 2. přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2003, s. 92.

být přestupkem, jiným správním deliktem, anebo může být i jednáním trestněprávně bezvýznamným).¹¹

Nerozlišování mezi skutkem a trestným činem a směšování těchto pojmů vede k nesprávným závěrům a postupům. Jestliže je zahájeno trestní řízení a následně podána obžaloba pro skutek, který podle obžaloby naplňuje znaky více trestných činů v jednočinném souběhu, ale soud má za to, že naplňuje znaky pouze jednoho trestného činu, lze o těchto trestných činech rozhodnout jen jako o celku jedním rozhodnutím. Soud uzná obžalovaného vinným trestným činem, který má za prokázaný, a v odůvodnění odsuzujícího rozsudku vysvětlí, proč skutek nekvalifikoval jako souběh dvou nebo více trestných činů. Pokud by soud nesprávně postupoval tak, že by mimo odsuzujícího rozsudku rozhodl ještě zprošťujícím rozsudkem ohledně trestného činu, který nebyl prokázán, vytvořil by pro další stíhání tohoto skutku překážku věci rozsouzené.¹² Odvolací soud by musel z tohoto důvodu takové rozhodnutí zrušit a trestní stíhání zastavit, čímž by vyloučil trestní stíhání rovněž pro trestný čin, který podle mínění soudu prvního stupně byl prokázán¹³.

Pod pojmem skutek je třeba rozumět jen okolnosti skutkové, nikoli i jejich právní posouzení. Soud není vázán právní kvalifikací obžaloby a může skutek posoudit podle jiných ustanovení trestního zákona. Tím se však skutek nestává skutkem jiným.

2.2.2. Totožnost a jednota skutku

Dále je nutné rozlišovat pojmy totožnost skutku a jednota skutku. Jednota skutku je pojem hmotněprávní, který má význam zejména pro určení, zda jde o souběh jednočinný či vícečinný. Základním smyslem institutu jednočinného souběhu je vystihnout plně povahu a stupeň nebezpečnosti činu pro společnost.

¹¹ Např. č. 33/1974 Sb. roz. tr.

¹² NS ČSSR 10 Tz 37/1965.

¹³ Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 1, s. 523.

Naproti tomu totožnost skutku je institut procesní. Podle zásady obžalovací, vyjádřené v § 2 odst. 8 a § 220 odst. 1 tr. ř., soud může rozhodnout jen o skutku uvedeném v žalobním návrhu obžaloby podané proti určité osobě. Totožnost skutku znamená, že rozhodnutí soudu se musí týkat téhož skutku, jaký je uveden v obžalobě. Ze zásady obžalovací také vyplývá povinnost soudu rozhodnout o skutku uvedeném v obžalobě.¹⁴

Podstatu skutku tvoří jednání, tedy projev vůle ve vnějším světě, které může náležet jak v konání, tak v opomenutí, přičemž chtěný následek je z hlediska trestního práva irelevantní. Dosáhnout určitého cíle, ať již z hlediska trestního práva rozhodného či nerozhodného, lze zpravidla jen celou řadou konání nebo opominutí, popřípadě obojího. Za jedno jednání je třeba považovat nikoli tyto jednotlivé projevy vůle navenek, ale zpravidla souhrn takových projevů.¹⁵

Z toho vyplývá, že je nutné určit jednotící hledisko, podle kterého lze dělit projevy vůle určité osoby na jednotlivá jednání a zároveň lze vymezit jednání relevantní pro trestní právo. Takovým hlediskem je následek. Jedná se o následek, který je znakem některého jednotlivého trestného činu, tedy o následek v konkrétním slova smyslu, který se u materiálních trestných činů projeví jako účinek, nikoli následek jako obecný znak skutkové podstaty trestného činu nebo určitý typ následku. Tomuto pojetí odpovídá i laický náhled na podstatu událostí, které jsou předmětem řízení před soudem, kdy se vymezuje následkem (např. osoba A byla zastřelena, dům byl vykraden atd.).

Následek není součástí jednání, ale jen pomůckou pro odlišení jednání od jiných. Jedním jednáním lze přivodit několik takových následků významných z hlediska trestního práva. Tedy počet následků je nerozhodný pro určení, zda jde o jedno jednání nebo jednání více. Stejně nezáleží na tom, pod kolik skutkových podstat trestných činů je lze subsumovat.¹⁶

Pro rozlišení toho, zda je určité lidské jednání skutkem významným pro trestní právo, se nehodí čas ani místo jednání, protože by došlo k mechanickému spojení nesouvisejících jednání do jediného skutku. Rovněž to nemůže být cíl

¹⁴ Č. 41/1972 a 45/1973 Sb. rozh. tr.

¹⁵ Srov. Růžek, A.: Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech, 1. vydání, ČSAV, Praha 1958, str. 90.

¹⁶ Růžek, A.: op. Cit. v pozn. Č. 15, str. 95.

určitého jednání, jelikož jde o hledisko krajně neurčité, které navíc nelze použít u nedbalostních jednání.

Lze tedy shrnout, že za jeden skutek se v nauce i v praxi považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním.¹⁷

Toto základní vymezení skutku je možné aplikovat jak na oblast hmotného práva co se týče jednoty skutku, tak na oblast práva procesního při posuzování totožnosti skutku.

Takto vymezený skutek je nedělitelný. Trestní řád v § 20 sice umožňuje konat za stanovených podmínek společné řízení, to však neznamená, že by byla dotčena samostatnost skutků takto projednávaných. Stejně jako orgány trestního řízení nemohou zbavit jednotlivé skutky samostatnosti a tak samostatné skutky spojovat ve skutek jeden, nemohou ani jeden skutek rozkládat ve více skutků. Skutek tvoří tedy nedělitelnou jednotu.¹⁸

V hmotném právu při posuzování souběhu je třeba především rozhodnout, zda je tu v konkrétním případě jediný skutek nebo více skutků. To znamená, že pachatelovo chování se musí rozložit na jednotlivé skutky a poté se řeší otázka, podle kterých zákonných ustanovení je třeba jednotlivý skutek posuzovat. Jinak řečeno, musíme v pachatelově chování vymežit skutky významné pro trestní právo a poté určit, zda jsou jednotlivými skutky naplněny znaky jednoho nebo více trestných činů. Zpravidla bude skutek posuzován podle všech zákonných ustanovení, která na něj dopadají, trestní zákon ale stanoví výjimky, kdy je jednočinný souběh vyloučen. Naopak jsou četné případy, kdy je souběh trestných činů podmínkou trestní odpovědnosti, protože bez něho by nebyla naplněna skutková podstata trestného činu [např. obecné ohrožení podle § 179 odst. 2 písm. b) tr. zák. – spáchá trestný čin „opětovně v krátké době“]. Dále bude pojednáno o totožnosti skutku.¹⁹

Správné vymezení pojmu totožnost skutku je velmi důležité, neboť příliš úzké vymezení tohoto pojmu by znamenalo možnost opětovného stíhání obviněného v souvislosti s událostí, která již byla předmětem řízení, což by bylo

¹⁷ Č. 8/1985 Sb. rozh. tr.

¹⁸ Růžek, A.: op. cit. v pozn. č. 15., str. 96.

¹⁹ K otázce jednoty skutku blíže Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 7, s. 311 a násl.

v rozporu s principem právní jistoty. Příliš široké vymezení pojmu totožnosti skutku by naopak mohlo vést k beztrestnosti pachatele.

Požadavek vyplývající z obžalovací zásady, že soud může rozhodnout jen o skutku uvedeném v žalobním návrhu, neznamená, že musí jít o naprostou shodu žalobního návrhu s rozsudkem. Některé skutečnosti uvedené v žalobním návrhu mohou odpadnout a některé přibýt. Skutek, který je předmětem trestního řízení, soud projednává v celé šíři. Proto lze přihlížet i ke změnám skutkového stavu, k nimž došlo při projednávání věci před soudem, a to bez ohledu na to, zda postavení obviněného zlepšují či zhoršují.²⁰ Vyplývá to například z ustanovení § 221 odst. 1 trestního řádu, podle něhož, ukazují-li výsledky hlavního líčení na podstatnou změnu okolností případu (tedy skutkových okolností), může soud věc vrátit státnímu zástupci k došetření, je-li k objasnění věcí třeba dalšího šetření. Z toho je nutno dovodit, že v případě, kdy takového šetření není třeba, protože byla věc po skutkové stránce například objasněna důkazy provedenými v hlavním líčení, je soud oprávněn takové změny okolností případu v rámci téhož skutku převzít do svých skutkových zjištění, pokud se tím nemění podstata skutku.

Jak již bylo uvedeno, podstatu skutku lze spatřovat v jednání a v následku, který jím byl způsoben. Z toho vyplývá, že totožnost skutku nemění okolnosti, které pouze individualizují skutek, zejména pokud jde o čas a místo spáchání trestného činu, formu zavinění, rozsah následku, způsob provedení nebo pohnutku.

Jako příklad lze uvést dodatečné zjištění přitěžujících okolností. Mají význam při určování výměry trestu, ale totožnost jednání je i při jejich dodatečném zjištění nedotčena. Objeví-li se tedy až po právní moci rozhodnutí, nelze pachatele stíhat opět pro týž děj doplněný o nově najevo vyšlé skutečnosti, jestliže nebyla povolena obnova původního řízení.²¹

Totožnost skutku bude tedy zachována, bude-li zachována totožnost jednání a totožnost následku. Nebudou-li jednání nebo následek totožné, udrží totožnost skutku buď alespoň totožnost jednání nebo alespoň totožnost

²⁰ Shodně č. 19/1964 Sb. rozh. tr.

²¹ Srov. Růžek, A.:op. cit. v pozn. č. 15, str. 113 a násl.

následku, a to alespoň částečná totožnost jednání nebo částečná totožnost následku.²²

K situaci, kdy totožnost skutku udrží totožnost jednání může dojít mimo jiné tak, že v obžalobě bude tvrzeno, že jednání způsobilo několik následků, a v hlavním líčení se ukáže, že k některému z následků nedošlo. Tak například někdo byl žalován, že týměž výstřelem usmrtil osobu A a poranil osobu B, a v hlavním líčení se ukáže, že k poranění osoby B nedošlo. Stejná situace nastane, když pouze odpadnou některé vlastnosti následku. Dalším možným případem je ten, kdy následek uvedený v obžalobě bude nahrazen jiným. Stejně jako v předešlém případě nevyloučí totožnost skutku ani změna v rozsahu následku.

Totožný následek udrží totožnost skutku například tehdy, kdy v obžalobě bylo tvrzeno, že obžalovaný zavinil dopravní nehodu, při které byl někdo poraněn, tím, že nesprávně předjížděl. V hlavním líčení se ale zjistilo, že příčinou nehody nebylo nesprávné předjíždění, ale nedání přednosti v jízdě při odbočování.²³

Uvedené vymezení skutku, jeho totožnosti a jednoty vychází z pojetí, které bylo naší teorií i praxí všeobecně přijato po diskusi, která proběhla na počátku 60. let. Stalo se tak po vydání monografie A. Růžka Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech (ČSAV, Praha 1958), ve které se autor podrobně zabýval otázkou skutku a v zásadě dospěl k týmž závěrům, které byly nastíněny výše. Na stránkách časopisu Právník zaujal k Růžkovu řešení velmi kritické stanovisko A. Burda. Jeho výhrady je možné stručně shrnout do odmítnutí následku jako jednotícího hlediska pro vymezení jednotlivých skutků. Místo něj navrhoval jako jednotící hledisko cíl jednání, přičemž zvláštní význam přikládal také úkonům orgánů činných v trestním řízení. V roce 1961 mu ve stejném časopise odpověděli A. Růžek, V. Přichystal a V. Solnař. Ve svých článcích ukázali chybnost Burdova přístupu, když dovedli, že cíl je hledisko velmi neurčité a ve svých důsledcích by jeho uplatnění pro vymezení skutku vedlo k neudržitelným důsledkům z hlediska platného práva a k faktické

²² Např. č. 23/1972, 5/1988 a 1/1996-I Sb. roz. tr.

²³ Blíže k příkladům zachování totožnosti skutku viz Růžek, A.: Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení, 1. vydání, ČSAV, Praha 1964, str. 146 a násl.

likvidaci principu *ne bis in idem*. A Růžek následně své názory podrobněji rozvedl a upřesnil v monografii O obžalovací zásadě v československém socialistickém řízení (ČSAV, Praha 1964). Přes shodu v obecném chápání principů dochází při jejich konkrétní aplikaci k různým pochybením a nejasnostem. Zejména se směšuje totožnost a jednota skutku, resp. se tyto pojmy zaměňují, nebo se zaměňuje jejich procesněprávní a hmotněprávní dopad.²⁴

V souvislosti s vymezením jednoty a totožnosti skutku je ještě potřebné zvláště zmínit pokračování v trestném činu, trestné činy hromadné a trestné činy trvající.

Z hlediska hmotného práva se pokračování v trestném činu, trestné činy hromadné a trestné činy trvající posuzují jako jeden skutek a jeden trestný čin. Podle § 12 odst. 11 tr. ř. je v případě pokračování v trestném činu mezníkem oddělujícím jednotlivé skutky sdělení obvinění (přesněji zahájení trestního stíhání - § 160 odst. 1 tr. ř.).

Stejný byl přístup nauky i praxe také z hlediska procesního práva,²⁵ a to až do účinnosti novely trestního zákona a trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. Tato novela účinná od 1. 1. 2002 nezměnila dosavadní definici pokračování v trestném činu uvedenou v § 89 odst. 3 tr. zák., ale v § 12 odst. 12 tr. ř. nově stanovila, že skutkem podle trestního řádu se rozumí též dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně uvedeno jinak.

Procesním důsledkem uvedené změny je odlišný režim posuzování pokračování v trestném činu na straně jedné, a trestných činů hromadných a trvajících na straně druhé. Pro každý dílčí útok pokračujícího trestného činu musí být zahájeno nové trestní stíhání a tento útok musí být uveden v žalobním návrhu podané obžaloby. Soud v hlavním líčení nemůže pojmout do skutku, o kterém bude rozhodovat v hlavním líčení, ty dílčí útoky, které nebyly uvedeny v obžalobě, i když z hlediska hmotného práva by se jednalo o jeden skutek. Pravomocné odsouzení za některé z dílčích útoků jednoho a téhož pokračujícího trestného činu, který je z hlediska hmotného práva jedním skutkem a jedním

²⁴ Podrobně k vymezení skutku a jeho totožnosti Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 1, s. 521 a násl.

²⁵ V judikatuře např. NS ČSR 3 To 12/1978 nebo NS ČSR 3 Tz 9/1986.

trestným činem, tedy nebrání tomu, aby byl později tentýž pachatel trestně stíhán a odsouzen za další útoky pokračujícího trestného činu.

Naproti tomu, trestné činy hromadné a trvající se nadále považují za jeden skutek a jeden trestný čin v hmotněprávním i procesněprávním smyslu. To znamená, že na totožnosti skutku se v těchto případech nic nezmění, jestliže v rozhodnutí soudu některé útoky oproti obžalobě odpadnou, nebo naopak přibudou.²⁶

2. 3. Rozhodnutí zakládající *res iudicata*

2.3.1. Z hlediska českého práva

Po definování pojmu týž skutek je pro vymezení dosahu zásady *ne bis in idem* ještě nezbytné určit, která rozhodnutí v trestním řízení vztahující se k tomuto skutku zakládají překážku věci pravomocně rozhodnuté a tím brání dalšímu stíhání.

Z tohoto pohledu je zásada *ne bis in idem* důsledkem právní moci rozhodnutí. Charakteristickými znaky právní moci rozhodnutí jsou podle našeho trestního řádu jeho nezměnitelnost a závaznost. Zatímco nezměnitelnost, která se také označuje jako formální právní moc, brání tomu, aby věc byla znovu řešena v rámci téhož procesu, závaznost znamená, že věc je rozřešena konečně a závazně a nemůže být předmětem projednání v novém procesu. Zásada *ne bis in idem* tudíž vyplývá z materiální stránky právní moci rozhodnutí.²⁷

V právní moc vstupují všechna tři základní rozhodnutí, která zná trestní řád – rozsudek, usnesení i trestní příkaz. Zákon pojem pravomocné rozhodnutí blíže nevymezuje, pouze stanoví, kdy je to které rozhodnutí pravomocné. Pro rozsudky tak činí v § 139, pro usnesení v § 140, a pro trestní příkaz v § 314g odst. 2.

²⁶ Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 1, s. 528 a násl.

²⁷ Srov. Jelínek, J. a kol.: op. cit. v pozn. č. 1, s. 418 a násl.

V ustanovení § 11 odst. 1 písm. f), g), h) tr. ř. je nepřípustnost trestního stíhání ve věci pravomocně rozhodnuté výslovně potvrzena. Dle tohoto ustanovení novému trestnímu stíhání brání pravomocný rozsudek, pravomocné usnesení o zastavení trestního stíhání, pravomocné usnesení o schválení narovnání a pravomocné usnesení o postoupení věci s podezřením, že skutek je přestupkem, jiným správním deliktem nebo kárným proviněním.

V tomto výčtu není výslovně uveden pravomocný trestní příkaz. Ten do něj ale spadá podle ustanovení § 314e odst. 5 tr. ř., které stanoví, že trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku.

Zastavením trestního stíhání se zde rozumí také usnesení o odstoupení od trestního stíhání mladistvého podle § 70 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, neboť jeho součástí je i výrok o zastavení trestního stíhání pro předmětný skutek.

Tento výčet rozšiřuje též ustanovení § 308 odst. 3 tr. ř., které se týká podmíněného zastavení trestního stíhání. Podle tohoto ustanovení má účinky zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. f), a tudíž vytváří překážku *rei iudicate*, také rozhodnutí o tom, že se obviněný během zkušební doby osvědčil. Tyto účinky má podle citovaného ustanovení rovněž uplynutí jednoho roku od skončení zkušební doby, nebylo-li v této lhůtě, aniž na tom měl obviněný vinu, vydáno rozhodnutí, že se osvědčil.

2.3.2. Ve spojitosti s rozhodnutími cizozemskými

Zásada *ne bis in idem* není v trestním řízení na mezinárodní úrovni obecně uplatňována. Tento přístup vyplývá z faktu, že právo trestat je projevem vnitřní suverenity státu a všechny státy jsou si ve své suverenitě rovny. To znamená, že pokud má stát uznat účinky trestního rozsudku jiného státu na svém území, musí v daném konkrétním případě oslabit svou státní suverenitu. To stát může učinit pouze podpisem a ratifikací mezinárodní smlouvy, nebo

zakotvením ustanovení přiznávajícího účinky cizím rozsudkům přímo ve vnitrostátním právu.

Český trestní řád stanoví v ustanovení § 11 odst. 1 písm. j), že rozhodnutí orgánu cizozemského státu zakládá překážku *rei iudicate* v případech, kdy tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Ustanovení § 11 odst. 4 tr. ř. k tomu stanoví, že rozhodnutími podle § 11 odst. 1 písm. f), g) a h) trestního řádu, tedy rozhodnutími zakládajícími překážku litispendence, jsou i rozhodnutí soudů a jiných justičních orgánů členských států Evropské unie.

Další otázky vztahu českého a cizího trestního řízení trestní řád upravuje ve své hlavě dvacáté páté. Podle těchto ustanovení se však postupuje pouze v případech, nestanoví-li závazná mezinárodní smlouva jinak. Z ustanovení této hlavy se otázky *res iudicata* dotýkají zejména § 449 a násl., kde trestní řád upraví podmínky a postup pro uznání cizozemských rozhodnutí pro účely jejich výkonu, přičemž kromě případu, kdy to umožňuje mezinárodní smlouva, připouští také výjimečné uznání na základě vzájemnosti. Takové uznané cizozemské rozhodnutí má potom dle § 453 odst. 1 tr. ř. stejné právní účinky jako rozsudek soudu České republiky.

Překážka trestního stíhání na našem území v případě cizozemských rozhodnutí může být založena pouze zákonem nebo mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána také z toho důvodu, že naše trestní řízení je ovládáno zásadou legality, jež ukládá státnímu zástupci stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Přesto je v souvislosti s cizozemskými rozhodnutími v trestním řádu v určité podobě obsažen princip oportunitity. Děje se tak v ustanoveních § 159a odst. 3 a § 172 odst. 2 písm. b), podle kterých státní zástupce může odložit věc, respektive zastavit trestní stíhání, bylo-li o skutku již rozhodnuto cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující.²⁸

---

²⁸ K vlivu cizozemských rozhodnutí na trestní řízení v ČR podrobně Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Linde Praha, Praha 2006, s. 820 a násl.

Z mezinárodních smluv závazných pro Českou republiku, které stanoví přeshraniční účinek překážky věci pravomocně rozhodnuté, lze zmínit zejména některé mnohostranné úmluvy sjednané v rámci Rady Evropy. Jde například o Evropskou úmluvu o předávání trestního řízení ze dne 15. 5. 1972, publikovanou pod č. 551/1992 Sb. Pokud dojde podle této úmluvy k předání trestního řízení do smluvního státu, mají rozsudky soudu podle čl. 35 Úmluvy na území smluvního státu účinky *rei iudicate*.

O překážce věci pravomocně rozhodnuté se dále výslovně zmiňuje také Evropská úmluva o vydávání (č. 549/1992 Sb.). Tato úmluva ve svém čl. 9 uvádí překážku věci pravomocně rozhodnuté jako skutečnost, která za podmínek tam uvedených brání vydání.

2.3.3. Možnosti opětovného rozhodnutí v téže věci

V případě pravomocných rozhodnutí nejde o nezměnitelnost absolutní. Jsou případy, kdy zájem na změně nesprávného rozhodnutí převažuje nad zájmem na stabilitě rozhodnutí a právní jistotě. To potvrzují i výše citovaná ustanovení § 11 odst. 1 písm. f), g), h) tr. ř. formulací „jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno“.

Náš právní řád připouští změnu pravomocného rozsudku v těchto výjimečných případech:

a) použití mimořádných opravných prostředků

Těmi jsou dovolání (265a a násl. tr. ř.), obnova řízení (§ 278 a násl. tr. ř.) a stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. tr. ř.), její podání je však výlučným právem ministra spravedlnosti a není na něj právní nárok.

b) navrácení lhůty (§ 61 tr. ř.)

c) *beneficium cohaesionis* (§ 261 tr. ř.)

d) uložení souhrnného trestu (§ 35 odst. 2 tr. zák., § 124 tr. ř.)

- e) uložení společného trestu za pokračování v trestném činu (§ 37a tr. zák.)
- f) bylo-li vyhověno ústavní stížnosti [§ 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu]
- g) v rehabilitačním a obdobném řízení (zákon č. 119/1990 Sb. o soudních rehabilitacích)²⁹

Uvedené důvody se vztahují rovněž na usnesení, s výjimkou těch případů, které se již z povahy věci mohou týkat pouze rozsudků.

Navíc zde ještě přistupuje kvaziopravný prostředek upravený v § 174a tr. ř. Toto ustanovení dává nejvyššímu státnímu zástupci možnost do tří měsíců od právní moci rušit usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci. Jde o fakultativní opatření, které plní funkci kontroly nad postupem státního zástupce při vydávání uvedených rozhodnutí. Nejde ale o mimořádný opravný prostředek, neboť zde chybí podání vlastního opravného prostředku.

2.4. Zakotvení zásady *ne bis in idem* v platném českém právu

2.4.1. Ústavní zakotvení

Zásada *ne bis in idem* je výslovně uvedena v hlavě páté Listiny základních práv a svobod. Článek 40 odstavec 5 uvádí: „*Nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.*“

---

²⁹ Výčet dle Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 21. vydání, Linde Praha, Praha 2004, s. 496.

Z uvedené formulace vyplývá, že zásada dvojího přičítání je v Listině formulována poměrně úzce, když se vztahuje pouze na trestní stíhání, a za rozhodnutí bránící novému stíhání uznává pouze pravomocný trestní rozsudek. K uvedenému ustanovení Listiny je ještě možné připojit poznámku, že práv v něm uvedených se lze ve smyslu článku 41 odst. 1 Listiny, ostatně jako všech práv uvedených v hlavě páté, domáhat přímo.

2.4.2. Trestní řád a zákon o přestupcích

Trestní řád provádí zásadu *ne bis in idem* ve svých ustanoveních o nepřipustnosti trestního stíhání, konkrétně v § 11 odst. 1 písm. f), g), h), popřípadě j), které otevírá možnost pro aplikaci mezinárodních smluv. O uvedených ustanoveních již bylo pojednáno v bodě 2.3. v souvislosti s vymezením rozhodnutí zakládajících překážku věci pravomocně rozhoduté. Na tomto místě je potřebné jenom připomenout, že trestní řád oproti Listině rozšiřuje okruh pravomocných rozhodnutí bránících trestnímu stíhání o rozhodnutí soudu nebo jiného oprávněného orgánu o zastavení trestního stíhání, rozhodnutí o schválení narovnání a rozhodnutí o postoupení věci k správnímu vyřízení.

Zákon o přestupcích pamatuje na předešlé rozhodnutí v téže věci ve svém § 66 odst. 3 písm. c) o odložení věci a § 76 odst. 1 písm. g), h). Tato ustanovení shodně uvádějí, že věc bude odložena, respektive řízení zastaveno, bylo-li o skutku pravomocně rozhodnuto správním orgánem nebo orgánem činným v trestním řízení, popřípadě byla-li za přestupek uložena bloková pokuta.

Z uvedených ustanovení vyplývá, že v našem vnitrostátním právním řádu je opětovný postih téže osoby za stejný skutek vyloučen v následujících případech:

- a) postih za trestný čin, bylo-li již o skutku pravomocně rozhodnuto jako o trestném činu

- b) postih za přeštupek, bylo-li již o skutku pravomocně rozhodnuto jako o trestném činu
- c) postih za přeštupek, bylo-li již o skutku pravomocně rozhodnuto jako o přeštupeku

Zásada *ne bis in idem* se tak v rozsahu, jak ji vymezují vnitrostátní předpisy a jak byla donedávna také jednotně aplikována praxí, nevztahuje na případ, kdy byl nějaký skutek posouzen jako přeštupek a posléze byl pro něj totožný subjekt trestně stíhán. Opakovaný postih je dle tohoto pojetí možný. Zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. b) má pouze fakultativní charakter.

Tento právní stav byl předmětem kritiky zejména pro jeho nesoulad s úpravou Evropské úmluvy o lidských právech, respektive s její aplikací Evropským soudem pro lidská práva. Uvedenou situaci řeší v souladu s Úmluvou průlomové rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004.³⁰

2.5. Zásada *ne bis in idem* v právu mezinárodním

2.5.1. Evropská úmluva o lidských právech

2.5.1.1. Vymezení zásady v Úmluvě

Evropská úmluva o lidských právech (publikována pod č. 209/1992 Sb.) ve svém článku 6 upravujícím právo na spravedlivý proces záruku *ne bis in idem* neobsahuje. Tato mezera byla vyplněna článkem 4 Protokolu č. 7, který v odstavci 1 uvádí: „*Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který byl již osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.*“

³⁰ Rozsudek 11 Tdo 738/2003, rozbor tohoto judikátu viz bod 3.1.4.2.

Úmluva tedy vylučuje exteritoriální účinek zásady *ne bis in idem*, když jej výslovně omezuje pouze na jurisdikci téhož státu. Konečným rozsudkem se podle důvodové zprávy k Protokolu rozumí rozsudek, proti němuž již nelze podat řádný opravný prostředek, tedy ve svém důsledku rozsudek pravomocný.

Pro aplikaci tohoto ustanovení Úmluvy má stěžejní význam výklad pojmu „trestný čin“. Evropský soud pro lidská práva vykládá tento pojem autonomně, podle stejných zásad jako u práva na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy.

Jestliže vnitrostátní právo kvalifikuje určité jednání jako trestný čin, považuje se automaticky za trestné též ve smyslu Úmluvy. Rovněž delikt kvalifikovaný ve vnitrostátním právu jako mimotrestní může být za určitých podmínek považován za trestní ve smyslu Úmluvy. Soud používá při rozhodování, zda jde o „trestný čin“ ve smyslu Úmluvy, tři kritéria. Prvním je kvalifikace činu podle vnitrostátního práva, tedy zda ustanovení, které delikt definuje, patří do trestního práva. Druhým kritériem je povaha deliktu posuzovaná z hlediska chráněného zájmu (obecný nebo partikulární), adresáta normy (všichni občané nebo určitá skupina osob se zvláštním statutem) a z hlediska účelu sankce (odstrašující a represivní, nebo jen reparační). Třetím kritériem je druh a závažnost sankce stanovené zákonem.

Článek 4 Protokolu č. 7 Úmluvy se tedy vztahuje na dvě po sobě následující rozhodnutí pro tentýž čin, kdy mohou nastat tyto situace: trestný čin – trestný čin, trestný čin – přestupek, přestupek – trestný čin a přestupek – přestupek. Jak již bylo naznačeno výše, tento rozsah je širší, než jak jej vymezují naše vnitrostátní předpisy.³¹

---

³¹ K otázkám aplikace zásady *ne bis in idem* podle úmluvy viz blíže Repík, B.: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Orac, Praha 2002, s. 103 a násl. a s. 247 a násl.

2.5.1.2. Výjimka ze zásady podle Úmluvy

Výjimku ze zásady *ne bis in idem* upravuje odstavec 2 článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě: „*Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti, nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.*“

Podle důvodové zprávy je tato výjimka možná jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného. Z článku 53 Úmluvy vyplývá, že podmínky nového řízení ve prospěch obviněného mohou být upraveny širěji, než jak to činí citované ustanovení. Podmínky přípustnosti nového řízení v neprospěch obviněného naopak nesmí jít nad rámec tohoto ustanovení, neboť jde o výjimku z práva zaručeného Úmluvou.

2.5.2. Římský statut Mezinárodního trestního soudu

2.5.2.1. Obecná charakteristika

Při pojednání o vymezení zásady *ne bis in idem* v mezinárodních úmluvách nelze opomenout Římský statut Mezinárodního trestního soudu (dále jen Statut). Ten ji vymezuje poněkud nestandardním způsobem, což je dáno jednak tím, že jde o účinek zásady *ne bis in idem* přesahující jurisdikci jednoho státu, a také zvláštním postavením Mezinárodního trestního soudu.

Omezení aplikace principu *ne bis in idem* dle Statutu vyplývá ze samotného postavení Mezinárodního trestního soudu. Ten je vymezen jako permanentní tribunál, který na rozdíl od ad hoc mezinárodních trestních tribunálů zřízených v minulosti má vzhledem k vyjmenovaným zločinům univerzální jurisdikci, která je komplementární k jurisdikci jiných soudů. S jistým zjednodušením lze říci, že v souladu s článkem 17 Statutu se uplatní

v případě, kdy jiný soud nemůže nebo odmítá stíhat vymezené zločiny. Důsledkem tohoto pojetí je, že se zásada *ne bis in idem* plně uplatní pouze ve vztahu rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu navzájem. V případě rozhodnutí jiných soudů je opětovné projednání věci Mezinárodním trestním soudem ve vymezených případech možné.

Tato kontroverze vlastně vyplývá z posláním Mezinárodního trestního soudu, kdy má v případě vyjmenovaných zvláště závažných zločinů zabránit beztrestnosti pachatele. Z pohledu individuálních zájmů tím ale vyjímá jednotlivce z ochrany poskytované jeho právním řádem.

2.5.2.2. Vymezení zásady podle Statutu

Statut vymezuje rozsah aplikace zásady *ne bis in idem* v článku 20. V prvním odstavci je vymezen pro rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu navzájem. Rozhodující je totožnost jednání („*conduct which formed the basis of crimes*“) a uplatní se v případě, že předešlé řízení skončilo rozsudkem („*convicted or acquitted by the Court*“). Připouští se použití opravných prostředků dle části 8 Statutu.

Druhý odstavec se zabývá opětovným rozhodováním jiných soudů ve věci již posuzované Mezinárodním trestním soudem. Opět se týká pouze věci skončené rozsudkem, ale na rozdíl od odstavce 1 je pro aplikaci zásady *ne bis in idem* rozhodující právní posouzení věci („*for a crime referred to in article 5*“). Je tedy možné opětovně stíhat stejný skutek podle jiné právní kvalifikace. Smyslem tohoto ustanovení je zabránit beztrestnosti pachatele jenom proto, že jeho jednání nemělo intenzitu zločinů, které spadají do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.

Třetí odstavec poskytuje možnost pro uplatnění nejvíce výjimek z principu *ne bis in idem*. Míří na případy již jednou rozhodnuté jinými soudy. Vychází z totožnosti jednání a na rozdíl od předešlých odstavců nevyžaduje vyřízení věci rozsudkem, mluví pouze o řízení před jiným soudem („*the*

proceedings in the other court“). Ve dvou pododstavcích poté vymezuje, kdy se účinek *ne bis in idem* rozhodnutí jiných soudů neuplatní. Jde o případy, kdy nebylo rozhodováno nestranně a nezávisle v rámci norem spravedlivého procesu uznávaných mezinárodním právem, a o případy, kdy účelem procesu bylo, aby pachatel unikl odpovědnosti. Tato ustanovení jsou z článku 20 nejvíce výkladově problematická a jejich obsah bude pravděpodobně upřesněn až případnou aplikační praxí.³²

2.5.3. Další mezinárodní smlouvy

Kromě úmluv sjednaných v rámci Rady Evropy, o kterých již byla zmínka v části pojednávající o rozhodnutích zakládajících překážku *rei iudicate*, je z mezinárodních úmluv závazných pro Českou republiku, které upravují princip *ne bis in idem*, zajímavý zejména Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, sjednaný v rámci OSN (publikován pod č. 120/1976 Sb.).

Článek 14 odstavec 7 Paktu uvádí: „*Trestní stíhání nelze zahájit proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž čin skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, jímž byl obžalovaný uznán vinným, nebo jímž byl obžaloby zproštěn.*“

Pakt tedy na rozdíl od Evropské úmluvy o lidských právech neobsahuje výslovné omezení účinku *ne bis in idem* pravomocného rozsudku na jurisdikci téhož státu. Nicméně Výbor Spojených národů pro lidská práva citovaný článek vyložil tak, že „zakazuje dvojí odsouzení za tentýž skutek jen v případě osob souzených v daném státě“.

---

³² K činnosti MTS a vymezení zásady *ne bis in idem* podle Statutu viz blíže Tallgren, I.: *Ne bis in idem in Triffterer O. (ed.): Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court: Observers' Notes, Article by Article*. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 1999, s. 419 a násl.

Další rozdíl mezi Paktem a Úmluvou spočívá v tom, že článek 14 odstavec 7 Paktu nezná žádné výjimky z principu *ne bis in idem*. Článek 5 odstavec 2 Paktu obsahuje zásadu, že lidská práva uznávaná v členských státech nesmějí být omezena nebo zrušena, i když je Pakt neuznává nebo uznává v menším rozsahu. Z toho tedy lze dovodit, že je možná výjimka ze zásady *ne bis in idem* ve prospěch obviněného, je-li tato možnost dána národním právním řádem.³³

---

³³ Srovnání úpravy Paktu a Úmluvy dle Repík, B.: op. cit. v pozn. č. 21, s. 247 a násl.

3. Judikatura k zásadě *ne bis in idem*

3.1. Judikatura českých soudů

3.1.1. Vymezení pojmu skutek

Vymezením pojmu skutek se soudy zabývaly většinou v souvislosti s jeho totožností a jednotou. Tato rozhodnutí budou proto rozebrána v příslušné kapitole. Starší judikatura se poměrně často zabývala odlišením pojmu skutek a trestný čin. Jako příklad je možné uvést rozsudek Nejvyššího soudu SSR č. 33/1974 Sb. rozh. tr., kterým rušil rozhodnutí nižších soudů, kterými byl obžalovaný opakovaně odsouzen pro stejný skutek, i když vždy jinak kvalifikovaný. V tomto rozhodnutí je kromě výkladu o základních prvcích skutku připomenuto, že chybné posouzení skutku v prvním případě, kdy měl být skutek posouzen jako jednočinný souběh dvou trestných činů, není možné napravit dalším trestním postihem obviněného.

Z novějších rozhodnutí se teorií skutku zabýval například Ústavní soud v usnesení publikovaném pod č. 21 ve sv. 27 Sbírký nálezů a usnesení. V odůvodnění tohoto rozhodnutí se Ústavní soud poměrně obsáhle zabýval vymezením skutku a jeho totožností. Neodchýlil se od dosavadního pojetí a tak jde spíše o přehledné shrnutí dosavadních poznatků v této oblasti.

3.1.2. K totožnosti a jednotě skutku

3.1.2.1. Vymezení pojmů

V této kapitole budou rozebrány některé zajímavé judikáty aplikující teorii skutku v praxi. Nejprve následují rozhodnutí vymezující pojem jednoty

skutku. Toto dělení soudních rozhodnutí na jednotlivé skupiny je však spíše praktickou pomůckou pro účely této práce, neboť totožnost a jednota skutku se v těchto rozhodnutích mnohdy prolínají. To je způsobeno tím, že vymezení obou pojmů podle jednání a následku je shodné a soudy se zároveň musely vyjádřit k oběma kategoriím.

Rozhodnutím č. 10/2001 Sb. roz. tr. bylo vysloveno, že jde o jeden skutek, jestliže jednání, které je prostředkem ke spáchání trestného činu druhého, je současně součástí jednání, které znamená uskutečňování jednání popsaného ve skutkové podstatě trestného činu druhého. V tomto konkrétním případě to znamenalo, že Nejvyšší soud vyhodnotil jako jeden skutek situaci, kdy obviněný uhradil fakturu za neprovedené práce, což mohlo být např. posouzeno jako trestný čin podvodu, aby mohl později tuto fakturu zanést do daňových dokladů jím zastupované firmy. To bylo posouzeno jako trestný čin zkrreslování údajů hospodářské a obchodní evidence podle tehdejšího § 125 odst. 1 tr. zák. Rozhodující tedy nebyla totožnost následku, ale jednání.

K procesním důsledkům toho, že při jednočinném souběhu trestných činů jde o jeden skutek, se vyjádřil Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 2 Tz 14/1973.³⁴ Jestliže na některý ze sbíhajících se trestných činů dopadá amnestie prezidenta republiky, nelze z tohoto důvodu trestní stíhání pro tento trestný čin zastavit. Protože se jedná o jeden skutek, toto rozhodnutí by dopadlo i na ostatní sbíhající se trestné činy.

Obdobná je situace u jednočinného souběhu trestných činů, kdy jeden nebo více těchto činů lze ve smyslu § 163 tr. ř. stíhat pouze se souhlasem poškozeného. Není-li tento souhlas udělen, není možné vzniklou procesní situaci řešit zastavením trestního stíhání pro tento trestný čin.³⁵

Podle zásady obžalovací musí být zachována totožnost skutku mezi obžalobou a rozsudkem. Rozhodnutí č. 15/1994 Sb. rozh. tr. tuto zásadu rozšiřuje, když uvádí, že totožnost skutku musí být zachována rovněž mezi obžalobou a usnesením o vznesení obvinění. Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn.

---

³⁴ Toto a další tuzemská rozhodnutí, u kterých není uvedeno číslo ve Sbírce rozhodnutí trestních, citováno podle Fenyk, J. et al.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu: 1918 – 2004, C. H. Beck, Praha 2004, není-li uvedeno jinak.

³⁵ VS Olomouc 1 To 11/1998.

4 Tz 105/1967 uvádí, že požadavek zachování totožnosti skutku se vztahuje i na obnovu řízení. Totožnost skutku se tedy prolíná celým trestním řízením již od zahájení trestního stíhání.

Rozhodnutí č. 10/1982 dále upřesňuje náhled na totožnost skutku, když potvrzuje, že skutečnost, že soud uzná obžalovaného vinným, že se žalovaného skutku dopustil za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, totožnost skutku nemění.

Příklad zachování totožnosti skutku zachováním totožnosti následku uvádí rozhodnutí č. 40/2001 Sb. rozh. tr. V tomto případě byl obviněný stíhán pro trestný čin krádeže spočívající v neoprávněné těžbě dřeva. Soud prvního stupně se v dokazování zaměřil na to, zda obžalovaný věděl, že provádí těžbu na cizím pozemku. To neměl za prokázané, a proto ho zprostil obžaloby. Nejvyšší soud ale konstatoval, že soud prvního stupně pochybil, když se v dokazování nezaměřil také na skutečnost, že obžalovaný prodal dřevní hmotu v době, kdy už měl přinejmenším pochybnosti o tom, kdo je jeho vlastníkem. K zachování totožnosti skutku v této situaci uvedl, že jestliže jednání pachatele, jež je podle obžaloby významné z hlediska následku trestného činu krádeže, soud nemá za prokázané, avšak současně jsou soudem zjištěny skutečnosti zakládající jiné jednání pachatele, které je rovněž právně významné pro vznik téhož konkrétního následku popsáno v obžalobě, pak je totožnost skutku zachována shodou následku v podobě vzniku škody na stejném majetku.

V rozhodnutí č. 17/1993 Sb. rozh. tr. soud dovodil, že účelem ustanovení o trestném činu podle § 167 tr. zák. (nepřekažení trestného činu) je zabránit spáchání v zákoně vymezených trestných činů. Následkem trestného činu podle § 167 tr. zák. je tedy i následek toho konkrétního trestného činu, který nebyl překažen. Je-li tedy pachatel stíhán pro spolupachatelství na trestném činu loupeže, ale v řízení před soudem se ukáže, že se dopustil pouze nepřekažení trestného činu podle § 167 tr. zák., totožnost skutku je zachována totožností následku a soud o něm může rozhodnout. Obdobně je-li obviněný stíhán jako spolupachatel, totožnost skutku je zachována i pro trestný čin podílnictví podle § 251 tr. zák. Jednání popsané v této skutkové podstatě totiž napomáhá tomu, aby byl zachován stav vytvořený základním trestným činem.

3.1.2.2. Trestné činy pokračující, trvající a hromadné

Jak již bylo uvedeno, od novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se podle § 12 odst. 12 tr. ř. skutkem rozumí též dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně uvedeno jinak.

Toto nové pojetí skutku bylo dále upřesněno judikaturou. V usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 4. 11. 2003, sp. zn. 10 To 510/2003³⁶ byla mj. řešena otázka, co má být rozuměno tímto dílčím útokem. Soud vyslovil, že jde o dílčí jednání obviněného, zpravidla do určité míry oddělené časově nebo místně, pokud toto dílčí jednání je součástí souhrnu takových obdobných dílčích útoků naplňujících znaky pokračování v trestném činu. V tomto konkrétním případě bylo obviněnému kladeno za vinu, že jako statutární zástupce obchodní společnosti nechal z jejích prostředků v průběhu několika měsíců v různých termínech proplatit několika různým firmám faktury za práce, které ve skutečnosti nebyly pro společnost provedeny. Tyto jednotlivé případy proplacení faktur pak podle soudu naplňují znaky dílčích útoků.

Zmíněné novely se týkal i rozsudek Nejvyššího soudu č. 49/2002 Sb. rozh. tr. Toto rozhodnutí odpovědělo na otázku, jak pohlížet na rozhodnutí o dílčích útocích pokračujícího trestného činu, jež nabyla právní moci před 1. 1. 2002, tedy před účinností této novely. Konkrétně se zaměřilo na ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř., které stanoví, že týká-li se důvod nepřipustnosti trestního stíhání jen některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, nebrání to, aby se ohledně zbylé části takového činu konalo trestní řízení. Nejvyšší soud konstatoval, že s ohledem na princip právní jistoty a ústavní vymezení principu *ne bis in idem*, jemuž odpovídala i zákonná úprava pokračujícího trestného činu do 31. 12. 2001, nelze novelizované ustanovení § 11 odst. 2 aplikovat zpětně. To znamená, že jej nelze použít na rozhodnutí zakládající překážku *rei iudicate* ohledně některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, která nabyla právní moci před 1. 1. 2002.

---

³⁶ Sbíрка Orac – trestní, sešit 6/2004.

Toto ustanovení se stalo také předmětem řízení před Ústavním soudem.³⁷ Stěžovatel namítal jak protiústavnost ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř., tak § 37a tr. z., která sístují překážku věci pravomocně rozhodnuté v případě dílčího útoku pokračujícího trestného činu. Dle jeho názoru měla tato ustanovení být v rozporu s čl. 40 odst. 5 Listiny, který zakazuje opětovné stíhání pro tentýž čin.

Ústavní soud ale konstatoval, že napadená ustanovení zásadu *ne bis in idem* z hlediska materiální ústavnosti neprolamují. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že výkladový problém spočívá v rozlišování nebo ztotožňování pojmu skutek tvořený dílčími útoky pokračujícího trestného činu, jak jej používá trestní řád, s pojmem čin, který užívá Listina. Vyjde-li se z předpokladu, že smyslem a účelem ústavní zásady *ne bis in idem* je zabránit opakovanému stíhání trestně odpovědné osoby za stejné faktické jednání, pak lze ve specifickém případě pokračujícího trestného činu ztotožnit Listinou používaný pojem čin s pojmem dílčí útok. Ústavní soud ještě uvedl, že zásah do ústavně garantovaných práv a svobod by mohl vzniknout tam, kde by materiální stránka zbylé části pokračování byla naplněna jen v souhrnu s předchozími dílčími útoky, které již byly podkladem pro pravomocné odsouzení, tedy pokud by u zbylé části nebyla samostatně naplněna konkrétní společenská nebezpečnost skutku.

3.1.3. Rozhodnutí Ústavního soudu v kauzách odpírání vojenské služby

K otázce jednoty skutku a zásadě *ne bis in idem* se ve druhé polovině 90. let opakovaně vyjádřil Ústavní soud v případech opakovaného postihu odpíračů vojenské, resp. civilní služby. Tato rozhodnutí vzbudila značný ohlas jak v odborné, tak i laické veřejnosti, kdy média celou událost pojala jako „válku soudů“. Ve zkratce je možné říci, že podstatou problému byl odlišný právní názor Nejvyššího soudu a většiny soudů obecných, který vycházel ze zavedené judikatury, a soudu Ústavního, který v těchto konkrétních případech aplikoval výklad zcela protichůdný. Tento konkrétní problém již vzhledem k pozdější

³⁷ Usnesení č. 18 sv. 30 Sb. nál. a usn.

změně trestního zákona v současné době není aktuální. Nicméně, je jisté podnětné některá z těchto rozhodnutí rozebrat, neboť jasně ukazují, že v praxi může dojít k situacím, kdy postup podle dlouhodobě zavedené judikatury, jak byla nastíněna výše, může vést k nepřijatelným důsledkům. Z tohoto pohledu následující rozhodnutí nastiňují jedno z řešení konfliktů, které se mohou při uplatňování zásady *ne bis in idem* objevit i v budoucnosti.

Jedna skupina těchto případů se týkala opětovného stíhání za trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zák. v tehdy platném znění. Toto ustanovení stanovilo: „*Kdo v úmyslu vyhnout se trvale vojenské činné službě nebo zvláštní službě nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*“

O opakovaném postihu za tento trestný čin Ústavní soud poprvé rozhodl svým nálezem ze dne 18. 9. 1995, který byl publikován pod č. 50 ve svazku 4 Sbírky nálezů a usnesení (dále jen Sb. nál. a usn.). Stěžovatel odmítl z náboženských důvodů vykonat základní vojenskou službu a nepodal žádost o civilní službu. Proto byl pravomocně odsouzen za trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zák. Později byl povolán znovu, vojenskou službu opět nenastoupil a byl pravomocně odsouzen za stejný trestný čin. V ústavní stížnosti mimo jiné namítal porušení zásady *ne bis in idem*.

Ústavní soud ve svém rozhodování vyšel ze skutečnosti, že trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle tehdejšího § 269 odst. 1 tr. zák., na rozdíl od § 270 odst. 1³⁸, je formulován tak, že se ho dopustí ten, kdo nenastoupí vojenskou službu s úmyslem trvale se jí vyhnout. Dále konstatoval, že interpretace právních norem soudem musí být prováděna tak, aby bylo šetřeno jejich podstaty a smyslu. Interpretace, která se na první pohled jeví jako zákonná, tedy může být s ohledem na konkrétní okolnosti natolik extrémní, že vybočí z mezí ústavnosti. Jestliže tedy trestní zákon stanoví v § 269 odst. 1 podstatně přísnější trest pro toho, kdo nenastoupí vojenskou službu s úmyslem

---

³⁸ Trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle tohoto paragrafu se dopustil ten, „kdo nenastoupí, byť i z nedbalosti, službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze“.

vyhnout se jí trvale, je nepřijatelné vykládat toto ustanovení tak, že to vlastně znamená dočasně či krátkodobě. Při takovém výkladu by četnost trestných činů byla určována počtem povolání ke službě, které orgán správy vydá. Podle názoru Ústavního soudu stěžovatel při dalším povolání již pouze setrval na své dříve projevené vůli službu nenastoupit. Jde tedy o stejné jednání a stejný následek, a tedy o totožný skutek. Následně napadené rozhodnutí zrušil pro rozpor s čl. 40 odst. 5 Listiny a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě, která vyjadřují zásadu *ne bis in idem*.

Ústavní soud tedy v případě trestného činu podle § 269 odst. 1 tr. zák. použil v rozporu s konstantní judikaturou úmysl jako korigující prvek určení jednoty skutku, aby nedošlo k tomu, že počet skutků by byl vlastně náhodný podle počtu povolání, a aby zabránil nepřiměřenému postihu odpíračů vojenské služby.

V návaznosti na citovaný nález bylo ministrem spravedlnosti podáno v obdobných kauzách několik stížností pro porušení zákona. Nejvyšší soud jim ale většinou nevyhověl, popřípadě napadené rozhodnutí sice zrušil, ale z jiného důvodu. Problémem se proto opět zabýval Ústavní soud. V těchto nálezech setrval na výše uvedeném právním názoru a podrobněji rozvedl, jak k němu dospěl.

V nálezu publikovaném pod č. 102 ve sv. 8 Sb. nál. a usn. Ústavní soud uvedl, že je nepochybné, že u § 269 tr. zák. úmyslem zákonodárce na počátku let šedesátých bylo opakovaně kriminalizovat a opakovaně věznit každého, kdo trvale odmítal vojenskou službu za situace, kdy alternativní služba nebyla připuštěna. Dále připomněl, že si je plně vědom toho, že jeho interpretace se odlišuje od zažitého a po desetiletí neměnného nazírání soudů na problematiku skutku u těchto trestných činů. Přesto vyjádřil své přesvědčení, že postupy obvyklé v dobách, kdy jen samotné dovolání se základních lidských práv a svobod mohlo být samo o sobě důvodem perzekuce, nemohou být dogmaticky a naprosto necitlivě ke změněným společenským poměrům uplatňovány i nadále.

V usnesení ze dne 10. února 1999 (č. 12 sv. 13 Sb. nál. a usn.) Ústavní soud potvrdil, že podstatou jeho nálezů není prolomení stávající teorie skutku

v obecné rovině, ale pouze její korekce pro ty případy, kde by vedla k porušení základních práv. V tomto případě stěžovatel namítal mj. porušení zásady *ne bis in idem* u odsouzení za trestný čin nesplnění odvodní povinnosti podle § 267 odst. 1 tr. zák. Stížnost byla odmítnuta, když Ústavní soud k námitce opětovného stíhání pro uvedený trestný čin uvedl, že k porušení zásady *ne bis in idem* může u trestných činů proti brannosti dojít jen při opakovaném odsouzení pro trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách. Jen při páchání tohoto trestného činu je zjevné, že určitá osoba v souladu se svými právy vyjádřila své přesvědčení nevykonávat vojenskou službu jednou provždy a nelze ji proto odsuzovat opakovaně.

Vzhledem k tomu, že obecné soudy, včetně soudu Nejvyššího, i v dalších případech rozhodly podle zavedené judikatury, publikoval Ústavní soud svůj nále z 18. 9. 1995 ve Sbírce zákonů pod č. 32/1997. V návaznosti na tuto situaci se objevily názory, že tuto otázku není možné řešit výkladem, ale pouze změnou zákona. Ústavnímu soudu byl podán návrh na zrušení §§ 269 a 270 tr. zák. a ustanovení branného zákona, které řešily povolávání k vojenské službě. Nálezem pléna ze dne 3. února 1999 publikovaným pod č. 19. ve sv. 13 Sb. nál. a usn. byl tento návrh zamítnut. Ústavní soud v odůvodnění uvedl, že povinnost soudů nalézat právo neznamena pouze vyhledávat přímé, konkrétní a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem, ústavních zásad, ustanovení Listiny a závazků plynoucích z mezinárodních smluv. Prostor pro takovou interpretaci a její význam je nepochybně větší tam, kde jde o aplikaci zákonných předpisů, které nejsou sice již zcela vyhovující, avšak nejsou ve své podstatě ani protiústavní. Tento závěr ohledně napadených ustanovení není nesporný, jak to naznačují i dvě publikovaná odlišná stanoviska. Shodně uvádějí, že tato ustanovení měla být zrušena jako relikty minulosti. Rovněž požadavku, aby právní předpisy byly určité a jasné, lépe odpovídá řešení dané problematiky přímo zákonem.

Pro úplnost je potřebné uvést nálezy³⁹, které se vztahovaly k trestnému činu vyhýbání se výkonu civilní služby podle tehdejších ustanovení § 272c odst.

---

³⁹ Nález č 32 sv. 7 Sb. nál. a usn. a nále z č. 29 sv. 10. Sb. nál. a usn.

1, resp. 272d odst. 3 tr. zák.⁴⁰ Skutkový průběh i argumentace ústavního soudu a soudů obecných byly obdobné, s tím rozdílem, že tady šlo o trestné činy trvající. Obecné soudy, včetně soudu Nejvyššího, proto namítaly, že § 12 odst. 11 tr. ř. stanoví, že mezníkem oddělujícím v těchto případech jednotlivé skutky je sdělení obvinění. Ústavní soud se však opět přiklonil k názoru, že zásada *ne bis in idem* porušena byla. Uvedl, že musel vyjít z čl. 40 odst. 5 Listiny, který stanoví, že nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Je tedy pojmově shodný s ustanovením § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. Naproti tomu § 12 odst. 11 tr. ř. stanoví určité meze tohoto základního práva. Dále cituje čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech a konstatuje, že toto ustanovení neumožňuje takové uvolnění striktního výkladu či omezení základního práva podle čl. 40 odst. 5 Listiny, jak to činí § 12 odst. 11 tr. ř. Jako podpůrný argument také zmínil, že § 11 tr. ř. upravuje nepřipustnosti trestního stíhání a § 12 tr. ř. pouze výklad některých pojmů.

Další vývoj právní úpravy, konkrétně trestního zákona, se přiklonil k řešení tohoto problému přímo zákonem. Nejprve byl zrušen § 269 a upraven § 270⁴¹. Tím došlo k tomu, že byl ze zákona odstraněn onen rozlišující znak v podobě úmyslu vyhnout se vojenské službě trvale, o který se opíral v citovaných rozhodnutích Ústavní soud. Posléze došlo k další změně, kdy byl trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách rozdělen na úmyslnou variantu podle nového § 269 a variantu nedbalostní podle § 270. Zároveň byl do zákona doplněn nový § 270a, který výslovně stanoví, že opakovaný postih za tyto trestné činy je vyloučen⁴². Toto je i současný stav právní úpravy. Stejným zákonem bylo do zákona doplněno ustanovení § 272c, které vyloučilo opakovaný postih za trestný čin nenastoupení civilní služby. Toto ustanovení tedy nebránilo opakovanému postihu za trestný čin vyhýbání se výkonu civilní služby, u kterého, jak bylo uvedeno výše, Ústavní soud rovněž vyslovil porušení zásady *ne bis in idem*. Celý oddíl druhý hlavy 11 tr. zák., upravující trestné činy

⁴⁰ Trestného činu podle § 272c odst. 1 se dopustil ten, „kdo ... odpírá konat civilní službu“, a trestného činu podle § 272d odst. 3 ten, „kdo v úmyslu vyhnout se civilní službě bez povolení opustí místo výkonu této služby nebo se bez povolení zdržuje mimo toto místo“.

⁴¹ Zákon č. 223/1999 Sb. s účinností od 1. 12. 1999.

⁴² Zákon č. 134/2002 Sb. s účinností od 1. 7. 2002.

proti civilní službě, byl ale v souvislosti s ukončením civilní služby zrušen s účinností od 1. 1. 2005⁴³.

Lze tedy shrnout, že závěry Ústavního soudu nebyly obecně přijaty. V poslední době se podobný problém nevyskytl, a tak lze pravděpodobně konstatovat, že praxe i nauka setrvaly na zavedeném pojetí jednoty skutku, čemuž nasvědčuje i fakt, že v těchto případech došlo ke zmiňované změně v zákoně, aby nemusely být řešeny výkladem. Nicméně tato rozhodnutí přinesla posun v případech opakovaného trestání odpíračů vojenské služby z důvodu svědomí. V následujících letech došlo cestou obnovy řízení či stížnosti pro porušení zákona ke zrušení desítek obdobných rozhodnutí, a to i z doby před rokem 1989.

K otázce, zda setrvat na zavedené praxi, lze ještě připojit krátkou poznámku z nálezu Ústavního soudu⁴⁴ v případě, kde obecný soud argumentoval tím, že musí postupovat podle ustálené a platné judikatury. Ústavní soud připomněl, že soudce je podle čl. 95 odst. 1 Ústavy při rozhodování vázán pouze zákonem. Přihlíží-li soud při rozhodování k judikatuře, měl by mít na zřeteli, že její ustálenost a platnost jsou odvislé od vývoje, který je odrazem daných společenských a ústavněprávních podmínek.

3.1.4. Rozhodnutí zakládající překážku *rei iudicate*

3.1.4.1. Jednotlivé typy rozhodnutí

Přestože vymezení rozhodnutí, která zakládají překážku *rei iudicate*, je poměrně jednoznačné⁴⁵, v praxi mohou vznikat situace, které vyžadují důkladnější rozbor. Proto na tomto místě budou rozebrány příklady soudních rozhodnutí, která se tímto problémem zabývala a přinesla nové pohledy.

---

⁴³ Zákon 587/2004.

⁴⁴ Nález ze dne 21. 11. 1996 č. 123 sv. 6 Sb. nál. a usn. Netýkal se odpírání vojenské služby.

⁴⁵ Viz bod 2.3.1.

První případ se týká rozhodování odvolacího soudu. Jestliže má odvolací soud vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, nesmí svým rozhodnutím vytvořit překážku věci pravomocně rozhoduté. V rozebírané kauze však odvolací soud při nezměněném výroku o vině zrušil rozsudek prvoinstančního soudu pouze ve výroku o trestu vyhoštění, přičemž výrok o trestu odnětí svobody ponechal beze změny. Nejvyšší soud v následném řízení o stížnosti pro porušení zákona v rozsudku č. 10/1997 Sb. rozh. tr. rozhodnutí o vrácení věci soudu prvního stupně zrušil a konstatoval, že je-li rozhodnuto odsuzujícím rozsudkem, končí trestní stíhání tím, že nabude právní moci výrok o vině a výrok o trestu. Tím, že odvolací soud svým rozhodnutím učiní pravomocným výrok o vině a výrok o některém druhu trestu, je trestní stíhání pravomocně skončeno a nadále je již podle § 11 odst. 1 písm. f) nepřijatelné.

Jiný případ se týkal obnovy řízení. Řízení ve věci skončilo pravomocným rozsudkem a posléze bylo trestní stíhání pro stejný skutek zastaveno pro nepřijatelnost z důvodu překážky *rei iudicate*. Později byla povolena obnova původního řízení. Nejvyšší soud ČSR ve svém rozsudku č. 50/79 Sb. rozh. tr. řešil mj. otázku poměru těchto rozhodnutí a dospěl k závěru, že je možné pokračovat v dřívějším stíhání, aniž je třeba rušit usnesení o zastavení pozdějšího nepřijatelného stíhání pro týž skutek. Toto usnesení totiž není závazným rozhodnutím o skutku ve věci samé, a proto ve vztahu k dřívějšímu stíhání netvoří překážku *rei iudicate*.

V závěru této části je nutné uvést, že až do roku 2004 bylo jednotně judikováno, že není porušením zásady *ne bis in idem*, když je opětovně rozhodnuto v trestním řízení o skutku, o kterém již bylo dříve pravomocně rozhodnuto v přestupkovém řízení. Jedinou výjimkou bylo rozhodnutí o přestupku poté, co byla věc předtím k projednání v přestupkovém řízení postoupena orgány činnými v trestním řízení. Z novějších judikátů lze např. poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ČSR publikovaný pod č. 47/1989 Sb. rozh. tr.

Opačný názor však vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 11 Tdo 738/2003.⁴⁶ Podle názoru Nejvyššího soudu dosavadní soudní judikatura již zcela neodpovídá nynější dikci ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. a mezinárodním smlouvám, jimiž je Česká republika vázána.

3.1.4.2. Rozsudek NS 11 Tdo 738/2003

Nejvyšší soud zdůraznil především ustanovení čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech⁴⁷, které vymezuje zásadu *ne bis in idem*, přičemž uvedl, že jeho český překlad není zcela přesný, neboť anglické slovo „*offence*“, respektive francouzské „*infraction*“ překládá jako trestný čin. Těmto termínům ale v češtině odpovídají termíny trestný čin i přestupek, respektive porušení zákona, které lze kvalifikovat jako trestný čin nebo přestupek. Při uplatnění tohoto ustanovení Evropské úmluvy tedy dalšímu stíhání brání rovněž meritorní rozhodnutí v přestupkovém řízení.⁴⁸

Nejvyšší soud se však dále vyjádřil, že s ohledem na specifické pojetí činu podle Úmluvy nelze tyto principy vztáhnout na všechny skutky, které mohou být českými správními orgány posouzeny jako přestupky, ale pouze na ty, které mají trestněprávní povahu.

Svou argumentaci uzavřel Nejvyšší soud konstatováním, že i přes dikci § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. a čl. 40 odstavec 5 Listiny základních práv a svobod nelze říci, že by česká právní úprava byla v rozporu s ustanovením čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech. Podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. je totiž zákonnou překážkou trestního stíhání i to, že jeho vedení brání vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

⁴⁶ Tento rozsudek dále citován podle Bulletinu advokacie 5/2005, s. 47-49.

⁴⁷ Znění tohoto článku a další informace ke vztahu Úmluvy a zásady *ne bis in idem* viz bod 2.5.1.

⁴⁸ Další možné kombinace rozhodnutí o trestných činech a přestupcích viz bod 2.4.2.

Uvedené závěry Nejvyššího soudu lze jistě učinit předmětem další diskuse. Některé z možných výhrad uvádí např. J. Kocina⁴⁹. Jako jedno z možných úskalí predestinuje otázku, zda je ustanovení čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě tzv. self-executing, a tudíž způsobilé přímé aplikace, jak to učinil Nejvyšší soud. Dále odkazuje na názory zpochybňující výklad pojmu „*offence*“, neboli delikt, který podle důvodové zprávy k Protokolu č. 7 směřoval pouze k významu trestný čin. Také upozorňuje na nejednotnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva k zásadě *ne bis in idem*, která zčásti vychází z totožnosti jednání a zčásti z totožnosti právní kvalifikace.

Za zmínku také stojí to, jak se Nejvyšší soud vypořádal s judikaturou Evropského soudu, která zdůrazňuje společné základní znaky trestných činů a přestupků jako podmínku pro aplikaci zásady *ne bis in idem*. Tyto judikáty budou podrobně rozebrány dále,⁵⁰ ale na tomto místě je možné konstatovat, že z rozebíraného judikátu se jeví, že Nejvyšší soud se touto otázkou zabýval pouze v obecné rovině, v souvislosti s vymezením podmínek, které musí splňovat přestupek trestněprávní povahy. Naproti tomu Evropský soud tuto otázku zkoumá v každém jednotlivém případě. Bylo-li skutečně záměrem Nejvyššího soudu aplikovat zásadu *ne bis in idem* v případech pravomocného rozhodnutí o jakémkoli přestupku, který má obecně trestněprávní povahu, je tento přístup ještě širší, než jak jej uplatňuje Evropský soud.

Přes tyto výhrady, které by jistě neměly zůstat bez povšimnutí, je možné konstatovat, že citovaný rozsudek Nejvyššího soudu je posunem pozitivním. Uvádí naši judikaturu do souladu se současnou rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva. Je též posílena právní jistota a jsou lépe chráněna práva občanů např. v situacích, kdy orgán státní správy chybně vyhodnotí nějaké jednání jako přestupek a rozhodne o něm. V další rozhodovací praxi se také bude muset mj. vyjasnit otázka, které konkrétní přestupky (a popřípadě další správní delikty) mají trestněprávní povahu ve smyslu Úmluvy.

⁴⁹ K rozsahu aplikace zásady *ne bis in idem* v trestním právu in Bulletin Advokacie 11-12/2005.

⁵⁰ Viz bod 3.2.

3.2. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen Soud) týkající se vymezení skutku není jednotná. V naší teorii a praxi se vždy vycházelo z toho, že východiskem zásady *ne bis in idem* je totožnost jednání, nikoli totožnost právní kvalifikace. Řešení, která přijal Soud v dosavadní judikatuře, jsou rozporná, patrně vzhledem k tomu, že senáty v jednotlivých věcech byly složeny ze soudců reprezentujících různé právní kultury, ačkoli Soud by neměl být vázán pojmem (tentýž) trestný čin ve vnitrostátním právu, ale měl by tento pojem vyložit autonomně tak, aby to vyhovovalo podstatě záruky uvedené v čl. 4 Protokolu č. 7.⁵¹

Ve věci *Gradinger v. Rakousko*⁵² Soud řešil případ, kdy stěžovatel řídil vozidlo pod vlivem alkoholu a způsobil nehodu, při níž zemřel cyklista. Byl odsouzen za zabití z nedbalosti, ale nebyla mu připočtena okolnost, že řídil pod vlivem alkoholu, protože hladina alkoholu v krvi u něj podle znalce nedosáhla zákonem požadovanou úroveň 0,8 promile. Později, podle jiného znaleckého posudku, byl postižen za správní delikt řízení pod vlivem alkoholu. Stěžovatel namítal, že tím došlo k porušení zásady *ne bis in idem*, jak je vyjádřena v čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.⁵³

Soud konstatoval, že si je vědom toho, že zkoumaná opatření se odlišují nejen pokud jde o název deliktů, ale také, co je důležitější, pokud jde o jejich povahu a účel. Nicméně obě zkoumaná rozhodnutí byla založena na stejném jednání. Proto vyslovil porušení čl. 4 Protokolu č. 7.

Soud tedy v tomto případě založil své rozhodnutí na totožnosti jednání. Navíc v tomto rozhodnutí neuznal rakouskou výhradu k čl. 4 Protokolu č. 7, podle které by toto ustanovení mělo být uplatňováno výlučně na řízení ve smyslu rakouského Trestního řádu.

Ve věci *Oliveira v. Švýcarsko*⁵⁴ zaujal Soud názor zcela opačný. Skutkový děj byl obdobný, když stěžovatelka řídila vozidlo na zledovatělé

⁵¹ Repík, B.: op. cit. v pozn. č. 21, s.248.

⁵² Rozsudek č. 33/1994/480/562 ze dne 23. 10. 1995.

⁵³ Viz pozn. č. 43.

⁵⁴ Rozsudek č. 84/1997/868/1080 ze dne 30. července 1998.

silnici, nezvládla řízení a způsobila jinému řidiči závažná zranění. Nejprve byla potrestána policejním soudcem za přešupek nepřizpůsobení rychlosti jízdy stavu vozovky. Posléze byla odsouzena za ublížení na zdraví z nedbalosti. Komise s odkazem na případ Gradinger vyjádřila názor, že obě rozhodnutí se zakládají na stejných faktech, přičemž zranění není odděleným prvem, ale nedílnou součástí popsaného jednání. Dále uvedla, že stěžovatelka nemůže být zbavena ochrany před opakovaným trestáním jenom proto, že její první odsouzení trpělo procedurální vadou, kdy policejní soudce neměl daný případ vůbec rozhodovat.

Soud naproti tomu konstatoval, že jde o typický případ stavu, kdy jedno jednání zakládá více deliktů, neboli kdy jeden skutek je rozdělen na dva samostatné trestné činy. Proto je podle jeho názoru uvedený postup v souladu s čl. 4 Protokolu č. 7. V této věci bylo ale zároveň publikováno odlišné stanovisko soudce Repíka, které uvádí, že případ se neliší od případu Gradinger. Dále uvádí, že národní právní řády přijaly různá řešení otázky, co zakládá totožnost skutku, ale tato řešení by neměla být užívána Soudem, neboť výklad čl. 4 Protokolu č. 7 by měl být autonomní.

Rozhodnutí ve věci Fisher v. Rakousko⁵⁵ by se dalo označit jako návrat k pojetí aplikovanému v případě Gradinger. Příklad se opět týkal dopravního deliktu. Stěžovatel řídil vůz pod vlivem alkoholu a způsobil smrt cyklisty. Byl pokutován za řízení vozidla pod vlivem alkoholu a později odsouzen za zabití z nedbalosti. Již v dalším řízení před národními soudy stěžovatel namítal porušení zásady *ne bis in idem* a argumentoval rozsudkem Evropského soudu ve věci Gradinger. Odvolací soud ale konstatoval, že od vydání tohoto rozsudku zůstalo rakouské právo nezměněné, a navíc případ Gradinger odlišil tím, že tehdy správněprávní řízení následovalo až po řízení trestním. Evropský soud nicméně vyslovil porušení čl. 4 Protokolu č. 7.

Argumentace Soudu je zajímavá především tím, že Soud své závěry nepředkládá jako změnu oproti případu Oliveira. Soud konstatoval, že v případech, kdy jedno jednání má znaky více deliktů, musí zkoumat, zda tyto delikty mají shodné základní znaky. To v tomto případě bylo naplněno tím, že

---

⁵⁵ Rozsudek č. 37950/97 ze dne 29. května 2001.

stěžovatel byl potrestán nejprve za řízení pod vlivem alkoholu a poté za zabití z nedbalosti, když jako zvláštní kvalifikační okolnost bylo zohledněno, že se tak stalo pod vlivem alkoholu. Tento znak, tedy shoda v základních znacích popisovaných deliktů, je dle názoru soudu tím, co tento případ odlišuje od případu Oliveira. Zároveň jej činí shodným s případem Gradinger, i když v posuzovaném případě došlo k projednání případu soudem a správním orgánem v obráceném pořadí a nedošlo k odlišnému zjištění skutkového stavu, konkrétně vlivu alkoholu, těmito orgány.

Lze tedy konstatovat, že přínosem rozhodnutí ve věci Fisher je výslovné konstatování faktu, že při zkoumání, zda byla porušena zásada *ne bis in idem* ve smyslu Úmluvy, je pořadí rozhodnutí soudu a správního orgánu nerozhodné. Z toho ostatně vyšel i náš Nejvyšší soud, když ve výše rozebraném rozhodnutí 11 Tdo 738/2003 konstatoval, že situace, kdy nové projednání věci bylo vyloučeno pouze v případě, že rozhodnutí o trestném činu předcházelo rozhodnutí o přestupku, je z hlediska Úmluvy nevyhovující. Otázky ovšem vyvolává přístup Soudu, když ve věci Fisher vyslovil, že v každém jednotlivém případě musí mít zkoumaný trestný čin a správní delikt shodné základní znaky. Z toho vyplývá, že novému trestnému stíhání sice brání i pravomocné rozhodnutí o přestupku, ale brání jenom stíhání za takový trestný čin, který má s daným přestupkem shodné základní znaky. Mohlo by tedy dojít například k situaci, kdy trestný čin bude nejen chybně projednán jako přestupek, ale také bude posouzen jako přestupek vykazující jiné znaky. Takovýto skutek by bylo možno opětovně projednat v trestním řízení bez toho, že by bylo dřívější pravomocné rozhodnutí o přestupku předepsaným způsobem zrušeno. Tento názor potvrzuje nejen rozhodnutí ve věci Oliveira, které Soud odlišuje od věci Gradinger a Fisher právě absencí oné shody v základních znacích, ale také rozhodnutí ve věci W. F. v. Rakousko⁵⁶. V tomto případě Soud sice stížnosti vyhověl, ale zároveň výslovně uvedl, že čl. 4 Protokolu č. 7 brání tomu, aby osoba byla souzena nebo potrestána dvakrát za stejný aspekt jednoho jednání.

---

⁵⁶ Rozsudek č. 38275/97 ze dne 30. května 2002.

4. Závěr

Z publikovaných soudních rozhodnutí je zřejmé, že judikaturu k otázce totožnosti a jednoty skutku lze považovat za konstantní. Významná rozhodnutí definující pojem skutku, jeho jednotlivé složky a rovněž totožnost a jednotu skutku soudy vynesly již v 60. a 70. letech. Později byly tyto závěry v dalších rozhodnutích potvrzovány, popřípadě upřesňovány pro některé méně obvyklé nebo sporné případy. Za výraznější odchylku lze označit citovaná rozhodnutí Ústavního soudu ve věcech odpírání vojenské služby. Vzhledem ke specifčnosti těchto případů a spornosti výkladu Ústavního soudu je nejspíše nelze považovat za změnu v celkovém pojetí této otázky. Později musela judikatura zareagovat na změnu pojetí totožnosti skutku u pokračování v trestném činu. Největší změna v této oblasti se tedy odehrála nikoli cestou soudního výkladu, ale novelizací zákonného textu.

Obdobný vývoj lze sledovat i v otázce posuzování účinku věci pravomocně rozhodnuté u jednotlivých typů rozhodnutí. Ke změně přístupu k řešení této otázky ve vztahu přestupek – trestný čin došlo až pod vlivem rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.

Co se právní nauky týče, i tady je možné mluvit o ustálenosti a shodě. Jak bylo zmíněno výše, i tady došlo k položení základů řešení tohoto problému již v 60. letech. Ze srovnání tří současných základních učebnic trestního práva procesního plyne, že ve výkladu otázky skutku se shodují.⁵⁷

Pro správnou aplikaci zásady *ne bis in idem* bude mít jistě i nadále nezastupitelnou úlohu judikatura, protože v zákonném textu ani stávajícím výkladu nelze postihnou všechny případy, které může přinést praxe. Úkolem soudů je na tyto situace reagovat a přitom se vyhnout nebezpečí přílišné rigidity v rozhodování. Jak ukázaly například kauzy odpíračů vojenské služby, takový přístup by mohl by vést k neústavním důsledkům. Rovněž trvalo poměrně

---

⁵⁷ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Linde Praha, Praha 2006, str. 478 a násl.,

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2005, str. 521 a násl., Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 2. přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2003, str. 686 a násl.

dlouhou dobu, než se soudní výklad vnitrostátních soudů sladil s výkladem Evropského soudu pro lidská práva.

Další vývoj v této oblasti lze zřejmě očekávat na poli práva mezinárodního. Pro náš právní řád bude aktuální zejména případné prohlubování justiční spolupráce v rámci Evropské unie. Ve vnitrostátním právu by bylo prospěšné další upřesnění vztahu trestných činů a správních deliktů vzhledem k překážce *rei iudicate* navazující na citované rozhodnutí Nejvyššího soudu v této otázce.

Lze tedy shrnout, že zásada *ne bis in idem* patří mezi základní zásady trestního procesu a jako takové jí byla věnována náležitá pozornost naukou i praxí. Z tohoto důvodu si tato práce kladla za cíl pouze poskytnout základní přehled o dané problematice a upozornit na zajímavá, popřípadě sporná soudní rozhodnutí.

Použitá literatura

monografie, učebnice, komentáře:

Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Linde Praha, Praha 2006

Fenyk, J. et al.: Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu: 1918 – 2004, C. H. Beck, Praha 2004

Hendrych, D. a kol.: Správní právo. Obecná část. 5., rozšířené vydání, C. H. Beck, Praha 2003

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část, 1. vydání, Linde Praha, Praha 2005

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání, Eurolex Bohemia, Praha 2005

Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 21. vydání, Linde Praha, Praha 2004

Müller, L.: Bitvy beze zbraní: co užitečného přinesly soudní procesy s odpírači vojenské služby, 1. vydání, Ostrov, Praha 2000

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 2. přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2003

Novotný, O. et al.: Trestní právo hmotné – I. Obecná část, 4. vydání, ASPI publishing, Praha 2003

Pavlíček, V. a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky: komentář, 2. díl – Práva a svobody, 2. vydání, Linde Praha, Praha 2002

Repík, B.: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Orac, Praha 2002

Růžek, A.: Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení, 1. vydání, ČSAV, Praha 1964

Růžek, A.: Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech, 1. vydání, ČSAV, Praha 1958

Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář, 5. vydání, C.H. Beck, Praha 2005

Šámal, P.: Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému, 1. vydání, Codex Bohemia, Praha 1999

Triffterer, O. (ed.): Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court: Observers' Notes, Article by Article. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 1999

články, statě:

Kocina, J.: K rozsahu aplikace zásady ne bis in idem v trestním právu in Bulletin Advokacie 11-12/2005

Mikule, V.: Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám, CODEX Bohemia, Praha 1998

Vantuch, P.: Návrh nového trestního zákona in Právní rádce č. 4/2005

internetové servery:

www.echr.coe.int – Evropský soud pro lidská práva

www.icc-cpi.int – Mezinárodní trestní soud

www.epravo.cz